

Németh Zoltán

MARCUS AURELIUS A GARAM PARTJÁN

A szépség a szenvedés hiánya.
De akkor hogyan lehet szép az idő?
A valaha volt holttestek százai,
a földből áradó iszonyú halálbűz
átölel, körülfog minden létezőt, örökre.
Vagy a születendő test belsejében,
egészen belül, legbelül,
létezik egy elérhetetlen buborék,
amely mentesül az időtől?
És kiül a bőr felszínére? Látszik
az arcon, ott van a gyönyörű szemekben?
Ott a szavakban, amelyek belülről indulnak?
Aki őrzi ezt, az szép? Isteni, tiszta?
Elérhetetlen az idő számára?
Úgy megyek át a táboron, hogy
visszafogom a lélegzetem,
ne keveredjen a külső buborék
ezzel a belsővel. Tisztát akarok,
most és örökre! A szépet, megtartani,
az idő ellenében. De jaj, hörög az ellenség,
és jajognak a római katonák is.
Halál van a buborékban, szenvedés.

Kalligram, 2017/2.

■ Németh Zoltán 1970-ben született Érsekújváron. Verset ír. József Attila-díjas.

Ürmös Attila

CSALÁDI TANGÓ

Ágyúsok vagyunk, valami ótvar hatvanéves Haubica nevű első világháborús maradványt dédelgetünk. Azt mondják, háború esetén mi lennénk az első vonal, ha majd megtámadnak délről az olaszok. Északról és nyugatról a németek, keletről a bolgárok, románok, de főleg a szovjetek, az úrból meg az UFO-k és az amerikaiak. Mindenre van forgatókönyv, ásni kell, elvtársak, ásni. Sahiti Aslan egy kukkot sem ért az egészből. Prizren melletti cigánytelepen nőtt fel, nyolcadik gyerek, a család lakodalmakba jár zenélni, az ő feladata, hogy ritmusra rázza a csörgődobot, egész életében nem csinált mást. Az ottani romák nyelvét beszéli, kicsit tud albánul, az első, amit szerbhorvátul megtanul: *Boli me kurac, neću! Fáj a faszom, nem csinálom!* Minden este ő mossa a vécét, Ibiši, az albán tizedes ugyanúgy meg van győződve, hogy Sahitiből embert farag, mint arról, hogy ha Budapestre menne, ott minden magyar nőt meghódítana. Ibiši egy méter hatvanhét centi, nagy fogú, járás közben tarzanosan dobálja a vállát és népdalokat dúdorászik.

Politikai órán Drača Marinko alhadnagy azt kérdi Sahititől, milyen rangja volt Tito marsalnak. Ez olyan, mintha megkérdezné, milyen folyó folyik a Duna-híd alatt, ám Aslanunk hosszan töri a fejét, agyában kavarnak a fogalmak. Egyszer elárulta nekem, ha lejár a katonaideje, nem tud hazamenni, majd megvárja valamelyik földijét, és vele utazik. Most vágyakozva néz ki az udvarra, repülne a madarakkal, tőlük nem kérdeznek ilyen nehezeket, végül eszébe jut az egyetlen rang, amit ismer, és boldogan rávágja: *Desetaaar! Tizedes!* Később Šormaz major is kiszúrja a politikáin, azt mondja neki: Hej, ti crni! Hé, te fekete! – Sahitit még az albánok is úgy hívják: Kurrum, ami koromsötétet jelent. – *Sorold fel szépen, hány köztársaság van Jugoszláviában.* Sahiti izzad, a rossz tanuló felel, aztán kezdi: Hrvatska, Kroacija, Srbija, Kosovo...

Azonnal leülsz! Ha ezután bárki kérdez, mondd azt, hogy berekedtél, és ne szólj semmit, mert ha szólsz, lábtörölt készítek a bőrödből. Ibiši lefordítja neki albánra, Sahiti ezt is nehezen érti, a majorra vigyorog, a jötevőre, és megköszöni, hogy nem kell többé felelnie az órákon.

Közeleg a tél, a kiképzés végén terepgyakorlatra megyünk, az öreg katonák ijesztgetnek, hogy ott marad a vesém, annyira hideg lesz. Az

idős bakák a dzsombák, mi fiatalok gušterok, azaz gyíkok vagyunk, az újoncok, akik még az esküt sem tették le, a fácánok. A környéken valódi fácánt még senki sem látott, a kaszárnyában kék tollú pávák futkosnak, a pukovnik madarai, aki tollat húz ki a farkukból, az tizenöt nap börtönt kap.

Vizsgálatra jelentkezem a spliti katonakórházba az orrsövényszerűlésem miatt. Műteni kell, hurrá, megúszom a terepgyakorlatot! Tengerzöld pizsamában járkálok, mint a civilek, nővérképzős gyakornokoknak udvarolok, a kórház ablakából nézem az Adriát. A szobatárs egy alacsony kumanovói roma srác, a tengerészgyalogságnál szolgál. Civilben bokszoló, de eltörték az orrát, azt mondták, menjen el katonának, ott megoperálják, utána megint versenyezhet. Széttoljuk az ágyakat, bokszolni tanít, fő a lábmozgás, az ütések csak utána jönnek. Benyit a nővér a vacsorával. *Miféle betegek maguk?* A bokszoló két ujjal megragadja az orrát, mozgatja a törött csontnál, vicces hangot ad, mintha a nyelvvel csettintgetne. A lány nevet, Dáliának hívják, harmadikos középiskolás, segítünk neki kihordani az ételt a többi szobába. *Az operáció után már nem lesztek ilyen virgoncok!* – mondja, és két meggyes vaníliapudingot ad, amit a mandulaműtések a kettesből úgysem tudnának megenni.

Nincs aneszteziológus, az orrsövényműtét nem altatásban megy. A lokális érzéstelenítés az, amikor lekötöznek a székbe, bekötik a szemed, aztán jön az injekció. Bele az orrba, sokáig, fájdalmasan, milyen megalázó, úgy nyüszítetek, mint egy kutya. Talán mégis terepgyakorlatra kellett volna mennem. Egy vesével még elédegel az ember, most meg itt pusztulok el a fájdalomtól. Az orvos kalapáccsal és vésővel az orrnyergemen farag, kábultan tűröm, a kötéstől csak lefele látok, a keze véres. Megpihen, hallom, hogy iszik, aztán megbeszéli az esti randit az asszisztensnővel. A végén gurulós hordágyra tesznek, a szobámban a kis kumanovói bokszoló vár: *Milyen volt, mesélj!* Izgul, mert ő a következő. Rettenetesen fáj az orrom, nem tudok beszélni, annyit nyögök csak: *Umrečes... meg fogsz dögleni!*

Márciusban harminc újonc érkezik, huszonnégy közülük koszovói albán. A többiek: egy Pavlović nevű okostojás Boszniaából, a stréber Maksimović Belgrádból, egy Ismail Bošota nevű roma srác Macedóniából, az orosz grófi leszármazott Dubinjin Kruševácról, és egy Kukolj nevű hórihorgas szlovén, aki egyéves korától Nyugat-Németországban élt vendégmunkás szüleivel. Választhatott, hogy ott lesz sorkatona, vagy Jugoszláviában, a marha meg idejött, hogy villogjon az osztálytársai előtt. A hatodik egy magyar srác Beckserekről, nagy hajú rockerként

érkezik, virágos hímzésű hippibundában. Hiába nyírják le a haját, a fejét utána is kissé előre tartja. Kitűnően gitározik, ő Losonc Zoli a Zsíroskenyér nevű együttesből. Nagylemezük is megjelent Újvidéken, a számok fele heavy metál, magyarul éneklük a Still Loving You-t a Scorpionstól, de vannak az albumon lakodalmas népzene is, rock és muskátlidivat, a címadó szám a New Orleans sláger átírata, ahol az I Say Hey-he-i-hey-hey helyett azt üvöltik: Zsí-í- ros-kee-nyér! Akármilyen szart is játszik a zenekara, azért tud ez a Zoli, úgy szólózza a Ten Years After *I'm Going Home*-ját, mint Alvin Lee a Woodstockon. Megszállott zenerajongó ő is, együtt sörözünk, King Crimson hallgatunk walkmenről, és közben rengeteg cigit szívunk. *Hasítottá' má'?* – kérdi, mikor a nőkre terelődik a szó, aztán jönnek a sztorik, hogy teherautón meg fürdőkádban, falubúcsún a sátrak aljában, házibulin, viharban, pincében, padlásan hogyan tette magáévá a nőket: *Faszikám, nem kell oda dezodor meg fogkrém, csak igyál egy kis sört, szívj el két szál cigit, az olyan, mintha fogat mosnál! Ezt szeretik a pinák, ez olyan férfias! Osztté tényleg, hasítottá má'?*

Megkérdezem, mi az a hasítás, Zoli nevet: hát baszás, mi lönné? Hasítottá má'?

Rátapintott a fájó pontra. Jungferként katonának menni nem egy dicsőség, ezért is próbálkoztunk az utolsó nyáron a tengerparttal, Marácz Laci, Varga Zsolt meg én. Gondoltuk, majd Porečon vagy Vrsaron talán sikerülhet végre, ott az a rengeteg német meg olasz bombázó, de nem jött össze semmi, bezzeg Szatyinak otthon igen. Kifogott valami Veszna nevű csajt, és amikor Ljutovóra ment gyümölcsöt szüretelni a lány szüleihez, magáévá tette egy terebélyes körtefán.

Én a marha nagy szerencsémrel a bevonulásom előtt két héttel lettem szerelmes egy lányba, izgalmas rombuszmintákat tapintottam fehér harisnyáján, teljes volt az összhang, ilyen nőt csak egyszer talál az ember. Négy hónap levelezés után Erika lelépett valami motorossal. Később az egyetemen Bordás Timi mesélt egy csendes-óceáni törzsről, ahol a fiúk, ha kosarat kaptak, hatalmas szikláról vetették le magukat. Lehet, hogy én is zuhanok, vagy már összetörtem, és minden, amit azóta élek, csupán a haldokló agytekervényeimben futó lehetőségek falsul összerendezett játéka.

Nem, még nem hasítottam! A seregben a srácok zöme sem, persze az olyanok nem érnek, mint az öreg Mazrek Muhamed, aki már huszonhat éves, és három gyereke van otthon Koszovóban, vagy Tomaš Goran, a huszonnyolc éves dzsomba, aki végigdugta fél Szarajevót. Meg azok

sem, akiknek állandó nőjük van, mint a szlovén Praznik, meg a koszovói Bljakaj, az utóbbi papájának vendéglője is van Peja központjában, és a tizennyolcadik születésnapjára egy Zastava 101-es autót kapott. A nyegle Mirena a másik véglet. Ő is koszovói, tanyasi fiú, még csak nem is érintett nőt. Egyszer megkérdeztem, mi lesz vele, ha nem tanul meg udvarolni, ám cseppet sem zavartatta magát: *Van elég állatunk, majd apa vesz nekem asszonyt, amikor itt lesz az ideje.*

Az egész kaszárnyában hárman vagyunk magyarok, Zoli, Kálmán és én, Kálmánról kiderül: a bátyám menyasszonyának unokatestvére. Csak olaszok, törökök és montenegróiak vannak olyan kevesen, mint mi. A polai Lorenzo kölcsönkéri az *István, a király* kazettámat. Ez Magyarországon mainstream rockopera, de itt az isten háta mögött az anyanyelvemet őrzi. Lorenzo az egyetlen olasz, mióta Sponza leszerelt, és odavan az István, a királyért, micsoda kultúra a magyar! Tomáš Goran pedig látta a *Tanú* című filmet, és dúdolni tudja bosnyák accentussal az Omegát: „*Nem tudam a névéd, hoty segítsek néked...*”

A kis kövér Stojković is tud magyarul, legalábbis azt hiszi: Ekermeš, kekermeš! Most mit mondtam magyarul?

Semmit.

De ti így beszéltek: Ekermeš, kekermeš mekekermeš!

Azt tudtad, hogy a šargarepa magyar eredetű szó?

Na nee! Honnan lenne az magyar!

Sárga a színt jelenti, amit szerbül ti úgy mondtok: zžuta. A répa meg repa.

De a šargarepa nem is sárga, hanem piros, jössz itt nekem a hülyeséggel, hogy ez magyar szó! Ekermeš, kekermeš!

Tömve a kaszárnyaudvar, mindenki az ebédre vár, mi négyen kilepünk a sorfal elé. A tömeg bennünket néz, fenn a pulpituson Šormaz major ítéletet hirdet.

Hét nap a kaszárnya zárkájában? Nem rossz! Lehet, hogy az utolsó terepgyakorlatot is megúszom?

A négy szégyenkatoná. Az orosz Dubinjin és én aludtunk az őrségen, Bošota pénzt lopott a szomszéd hálóteremből, Pavlović pedig az udvart mosta slaggal, és amikor látta, hogy az őrzető, név szerint Rogan Matjaž a vécében áll a piszoárnál, belötytyintette a vízsugarat a nyitott ablakon. Az erős nyomás kilökte az altisztet a folyosóra, úgy, brunyálás közben, letolt sliccel, a fütyijét markolva, azt mondják, fekve ért föl-det, jól összehugyozta a hasát meg a nadrágját.

Nem fogjátok megúszni a terepgyakorlatot! Beírjuk a hét nap zárkát a katonakönyvetekbe, és jöttök velünk a Crvenjakra.

Micsoda fennsík ez a Crvenjak! A teherautónk vörös kősvatagban jár, mintha a Marson tartanánk gyakorlatot. A lejtőkön csenevész bokrok közt kecskék legelnek, a pásztor egy partizánsapkás nő, mindenféle göncöt magára kap, még nyár van, de istentelenül hideg. Pavlovićék pálinkát keresnek, tanyát találunk, egyezkednek a gazdával. A ragyás Petrović már nagyon inna, ha gyalogolunk, ő cipeli a talpas gépfegyver puszka részét, megvan tizenkét kiló, a zömök Praznik a talpazatot, az csaknem negyven. Sátrakban alszunk, tábortűz ég, Petrović, a szlovén Kukolj és Pavlović tömör kortyokban nyelik a szőlőpálinkát. A hórihorgas Kukolj hamar kiterül, hátán horkol a sátor közepén. Pavlović vékony kötelet vesz elő a zsebéből, kigombolja a szlovén nadrágját, a spárgát a fütyi makkrészére köti, aztán átlendíti a sátorrudon, és lágyan húzogatja. Cinkos csend. Kukolj nem ébred fel, álmában élvez, közben németül hadar és a barátnője nevét kiáltozza, uvulapergetéses *r*-rel: *Petra, Petra!*

Reggel a teherautó platóján Pavlović a sor végére ül, menet közben többször is kiokád a mozgó járműből, egyik hányásnál a sisakja leesik. *Legközelebb a fejed essen le! Azért nem kár!* – üvölti Drača Marinko alhadnagy. A következő táborbontásnál rám is dörög: *Katona, ha most háború lenne, magát főbe lőném, annyira lassú.*

Inkább magadat lőné! – sottogom. Bár ne tettem volna.

A rozoga Haubicát beássuk a hegyoldalba, a tisztást övező erdő veszélyes, a *poskok* kígyó a bokrok ágairól tekeredik áldozatára, a fekete özvegy egy mérges pók, csípése halálos, ám rejt még szörnyűbbet is ez a táj. Sahiti ásás közben nagyot kurjant: *Egy gyík!* Csizmájával tapossa a méretes hulló hátát, az meg csak rázza hatalmas testét, a farkával együtt több mint fél méter, micsoda példány! Nem is gyík ez, hanem valóságos gyíkkirály: „*I am the Lizard King, I can do anything*”.

Pavlović hátraugrik. *Vissza mindenki! Ez nem gyík!*

Ugyan már! – legyint a szlovén Paznik –, *ha rádobom a gépfegyvertalpat, kilapul ez is!*

Sahiti, le ne vedd róla a lábad, mert ha megharap, véged, ez egy zöldhasú zelembać!

A kiáltozásra többen odajönnek, Zec zászlós közeledik, minden lépésére kínosan ügyel, dől belőle a pálinkaszag. *Zelembać, Zelembać* – dúdolja, aztán megcsuklik a lába, önérzetesen kihúzza magát, a dzsipje felé tántorog.

Sahiti reszket a félelemtől, talpával nyomja, szorítja a gyíkszerzetet, megpróbálja agyontaposni, de nem megy, túl nagy, pedig Sahiti meghí-

zott, amióta a konyhán segédkezik. Első munkanapján húsz gombócot evett a töltött káposztából, nem csoda, hogy pár hét alatt pocakot eresztett, tokásodott. Ebéd után ő kezeli a džuboksot, azaz tányérokról kaparja fémhordóba az ételmaradékokat, amit aztán Karlo úr pótkocsival szállít a farmra, naponta tizenkét hordóval. Ebből neveli fel a disznókat, hogy aztán belőlük is sült legyen, majd ételmaradék, micsoda körforgás.

Ismail Bošota ásót hoz, szúrásra emeli, Sahiti visít, nehogy az ő lábát vágja. Pavlović kiveszi az ásót Bošota kezéből, majd ő, a nagyokos! A gyíkszerzet dühösen forog, harapná Sahiti csizmáját, de nem éri el. Most, ugorj! – kiáltja Pavlović, ám Sahiti meg sem moccan, fél levenni a lábát.

Ha most azt mondom, ugorj, és nem ugrasz, átszúrom a lábadat, érted? Fordítsa már le valaki albánra!

Fejza Bjelrim jön, hosszan magyaráz, pereg a sok *d* és *r*. Sahiti visszaszól valamit, mire Fejza a legdivatosabb koszovói albán káromkodást fűjja rá: *Ta tyfša téžön píl in kalamuty! Basznám a nénikédet a kukoricásban! Sahitira köp, aztán szerbül szól Pavlovićnak: Glup je, k'o kurac! Seci! Hülye, mint egy fasz! Vágjad!*

Pavlović úgy emeli az ásót a láb és a zelembać fölé, mint az őskori halászok a lándzsát. *Mit csinálsz? – érkezik Kern tizedes – Ott a kés az öveden! Azzal vágd le a fejét, ne az ásóval!*

Ez eddig eszünkbe sem jutott. A fekete fémpenge közelharcban a puska csövére szerelve szuronnyá válik, most gyíklő. A fej nélküli test még rázkódik, Sahiti elszalad, Bošota felkapja az ásót, az élével még kettészeli a haldokló gyíkkirály törzsét. A fej mozdulatlan, a test első része lassan izeg-mozog, az ásóval leszelt hátsó rész a farokkal gyorsabban rángatózik. Pavlović az ágyúcső tisztítására hozott zsákból kivesz egy rongyot, és beletörli a kését.

Élet és Irodalom, 2017. február 10.

Mizsur Dániel

FOLYAM

Most úgy képzelem: a levegő könnyű víz, a tűzfal pergő vakolatfoltjai pedig tintahalakként úsznak egy másvilági folyamban. A felhős ég mint egy kelletlen díszelőadás függőnye, húzódik éppen szét a párás csillagoknak, hogy a vakszemként kigyulladó pont – a város hű szolgája – jelezze az alámerülés rejtett koordinátáit.

Ezen az estén egyedül vagyok. Kövér hónapok érlelte állandó szükségállapot, mely ellen védekezni sem eróm, sem lehetőségem a másvilági folyamként zuhogó időben; hiszen a foszló ég alatt egyarcúnak tűnik minden ember – mindegyik egy-egy veszteglő csillag, mely mozdulna, ha egyenarca nem kötelezné állandó maradásra.

Mindig arra figyelek, amit nem látni meg nappal – a fordulatkész vágyakat, a torokban rablótanyát felütő, a sejtekben vesztés háborút szító szavakat, melyek csak akkor halkulnak el, ha kigyullad egy csillag, puha rögök záporoznak kíváncsi tetemre – akkor lesz a legsötétebb, ha már nem lesz, aki más folyamba lépne, számolná az ősz visszamaradó perceit, mert ha lepereg, tél lesz, végleg.

Apokrif, 2017/1.